

Idea bohočlověčenstva v duchovní vědě, v Apokalypse a v Janově evangeliu

Sergej O. Prokofjev

Slova Rudolfa Steinera, jimiž byla zakončena předešlá kapitola, že se jednou musí stát celé lidstvo jednotou, poukazují na základní mystérium celého poatlantického vývoje. Konkrétněji se to líčí krátkým poukazem Rudolfa Steinera, že v sedmé kulturní epoše se Kristus zjeví „ve velkém kosmickém Já, které je rovno velké skupinové duši lidstva.“ Na co poukazují slova „rovno velké skupinové duši lidstva“? Odpověď na tuto otázku dává přednáška z 30. května 1914 v Norrköpingu. Tam hovoří Rudolf Steiner podrobně o tom, jak další vývoj Kristova impulsu v lidstvu závisí na tom, aby lidé ze svobodné vůle vytvářeli Kristu pozvolna schránky ve svém středu. To však bude možné pouze tehdy, nastane-li jistý morální vývoj, vytvoří-li se určité vlastnosti nebo ctnosti, které Rudolf Steiner charakterizuje takto: „Formujeme astrální tělo ke Kristovu impulsu /Wir formen ... hinzu/ všemi morálními činy údivu, důvěry, úcty, *viry*, krátce vším, co dává základ cesty nadsmyslového poznání... - Formujeme éterické tělo Kristu činy lásky, a formujeme tím, co působí ve světě impulsy svědomí, pro Kristův impuls to, co odpovídá fyzickému tělu člověka. Když jednou Země dospěje k svému cíli, když lidé pochopí správné morální impulsy, jimiž je způsobováno všechno dobro, potom bude uvolněno /gelost/ to, co vproudilo mystériem Golgoty jakožto Kristův impuls do vývoje lidstva jako Já. Bude potom zahalen astrálním tělem, které je vytvořeno *vírou*, všemi činy údivu a úžasu lidí; něčím, co je jako éterické tělo, jež je vytvořeno činy lásky; něčím, co je kol něho jako fyzické tělo, jež je vytvořeno skutky svědomí. - Tak se bude uskutečňovat budoucí vývoj lidstva spoluprací morálních impulsů lidí s impulsem Kristovým. Vidíme perspektivně před sebou lidstvo jako zcela velké organické učlenění. Dokáží-li lidé včlenit svá jednání tomuto velkému organismu, formovat své impulsy svými vlastními činy jako schránky kol něj, budou lidé zemským vývojem *vytvářet základ pro velké společenství, které může být veskrze prostoupeno Kristovým impulsem, může být proniknuto Kristem.*“ - Neboť „lidé se budou, když s úmyslem zařídí svůj život tak, jak to bylo předtím vylíčeno, seskupovat kol Kristova impulsu tak, že se kolem něho vytvoří něco, co bude jako schránka kolem bytosti, kolem jádra.“ Tato slova poukazují na další vývoj Kristova impulsu v lidstvu, na vytváření tří schrán, do nichž potom může Kristus vstoupit jako oživující a pronikající právě Já. To, co z toho vzejde, charakterizuje Rudolf Steiner Goetheovými slovy jako „velké Nesmrtelné individuum“, reálně ve světě existující, novou smyslově-nadsmyslovou bytost, která, sjednocena jednotnou karmou, bude nesena makrokosmickým Já Kristovým. - Je však třeba mít zde na zřeteli, že toto „velké nesmrtelné individuum“ bude dovršeno teprve na konci *celého* zemského vývoje. Ale až k jistému stupni musí být vytvořeno ke konci sedmé kulturní epochy, má-li lidstvo potom přežít velkou katastrofu, která do lidstva vpadne.

Také v Janově Zjevení se poukazuje na tyto budoucí události. Zde se popisuje podstata a charakter sedmi poatlantických epoch v listech sedmi obcím. Dopis obci v Laodikeji, která odpovídá sedmé kulturní epoše, končí Kristovými slovy z Janova zření, jež se vztahují na konec celého poatlantického vývoje: „Aj, stojím před dveřmi a klepu. Kdo slyší můj hlas a otevře mi dveře, k tomu chci vejít a chci s ním posvátně hodovat a on se mnou. Kdo překoná, tomu chci dát, aby se mnou seděl na trůnu, jakož i já jsem vydobyl vítězství ducha a sedím na trůnu s tvým Otcem... Potom jsem mohl [Jan] zříti: Aj, otevřené dveře v nebi. A první hlas, který dolehl k mému uchu jako zvuk pozounu, pravil: Vystup vzhůru! Chci ti ukázat, co se má stát v budoucnosti po tom všem, co předcházelo. A již jsem byl vyzdvižen do oblasti ducha. Aj, trůn stál v nebi, a na trůnu seděla postava.“ K tomu se připojuje popis duhy, dvacetičtyř starců, sedmi pochodní, jež jsou „sedmi božskými duchy tvoření“ a čtyř živých bytostí. Na to následuje kniha se sedmi pečeti a Beránek na trůně, který jako jediný v celém vesmíru může pečeti otevřít.

Tak bude Kristus na konci sedmé epochy stát u brány „Nesmrtelného individua“ a čekat: Zдали bude toto „Individuum“ tak dalece vytvořeno činy víry, lásky a svědomí, aby byl slyšen hlas Kristův, který mluví k lidstvu ze světa Prozřetelnosti tak, že jako vyšší Já celého lidstva může vstoupit do tří schrán pro něho připravených? - Neboť až k této době otevře Kristus, když pronikl až k fyzickému tělu lidí, otevře jim celou sféru zverokruhu a zjeví se pak odtamtud ve svém nejvyšším aspektu jako velký reprezentant makrokosmického principu Já („jakož i já jsem dobyl vítězství ducha a sedím na trůnu se svým Otcem“). Tento centrální obraz může nám být také klíčem pro pochopení dalších obrazů. Tak jako můžeme říci, že pro imaginativní pohled vyšší já každého člověka sedí na trůnu obklopeno jaksi svými vnějšími schránkami - astrálním, éterickým a fyzickým tělem -, tak bude také jednou sedět na

trůnu makrokosmické Já Kristovo jako vyšší Já „Nesmrtelného individua“, obklopeno svými třemi novými schránami, které mu utkali lidé z činů víry, lásky a svědomí. Kdo však až do konce sedmé kulturní epochy nedokáže pozvednout se k prožívání „Vládoucího na trůnu“, ten nevejde do „Nesmrtelného individua“ (nové archy) a následkem toho nebude moci *doufat*, že přežije velkou katastrofu. V tomto smyslu je postava apoštola Jana také prorockou. On *zří* v imaginaci „otevřené dveře v nebi“ a *slyší* (v inspiraci) „první hlas ... jako zvuk pozounu“^{uo} to znamená hlas Kristův, jenž se na něho obrací ze sféry vně zvěrokruhu a praví: Vystup vzhůru [do sféry intuice]. Chci ti ukázat, co se má stát v budoucnosti po tom všem, co předcházelo [po velké katastrofě]“. Jan vystupuje do této sféry „vzhůru“ a je ihned „vyzdvižen do oblasti ducha“, to znamená do oné kosmické sféry, z níž sestupuje *Duch svátý* - do sféry budhi, a prožívá v intuici „trůn, a na trůně... postavu“. Jinými slovy: Jan vchází do „Nesmrtelného individua“ a *zří* jeho Já jako „Krista-Beránka“ na trůnu.

Další obrazy této kapitoly, které poukazují na tři druhy bytostí, jež obklopují trůn, zjevují nám tajemství tří odpovídajících schrán „Nesmrtelného individua“: jeho fyzického těla vytvořeného z činů svědomí, kteréžto tělo reprezentují dvacetičtyři starci (obraz dvacetičtyř epoch, během nichž se tvořilo od starého Saturnu až po dnešek naše fyzické tělo ze sil dvojité rundy zvěrokruhu); tajemství jeho éterického těla vytvořeného činy lásky, kteréžto tělo reprezentuje sedm božských duchů (obraz sedmi planetárních duchů, kteří představují prazdroje éterických sil; a tajemství jeho astrálního těla vytvořeného činy víry, údivu a úcty, kteréžto tělo je reprezentováno čtyřmi zvířaty (makrokosmický obraz duševně-astrálních sil člověka). Všechny tyto bytosti se sklánějí před „Vládoucími na trůnu“. Tento obraz, který ukazuje, v jakém vztahu jsou nové schránky, vytvořené v lidstvu obětními činy svědomí, lásky a víry, ke Kristu, jenž v těchto schránkách přebývá, - tento obraz se rovná tomu, jak „se sklánějí“ fyzické, éterické a astrální tělo u jednotlivého člověka, mikrokosmu, před svým vůdcem, vyšším já.)

Rudolf Steiner poukazuje na to, že je zvlášť důležitým úkolem anthroposoficky orientované duchovní vědy *vyvíjet vědomě* uvedené tři ctnosti, které postupně vedou k vytvoření „velkého Nesmrtelného individua“: „Víra, láska, svědomí, tyto tři síly budou třemi hvězdami morálních sil, které budou zvláště pomocí anthroposofického¹² světového názoru vstupovat do lidských duší.“ Tu se můžeme tázat: Souhlasí tato slova se shora popsaným vývojem tří základních křesťanských ctností: víra, láska, naděje v ročním koloběhu? Neboť jednou se hovoří o naději a po druhé o „svědomí“. Tento zdánlivý rozpor se však vyřeší, když si uvědomíme, že svědomí, které - v dnešní formě - přišlo teprve s Kristovým impulsem do vývoje lidstva, je hlasem lidské karmy, světové spravedlnosti, která působí vzhůru z hlubin lidské bytosti, té karmy, jež vyslovuje, jak duchovní kosmos hodnotí naše činy, myšlenky a city, zobrazuje je jaksi jakoby v zrcadle během fyzického života.

Z jiné strany: S prožíváním individuální karmy - otiskem světové spravedlnosti působící v kosmu - je spojena naděje. Neboť také ona přišla do světa s Kristovou bytostí, jelikož bez jejího sjednocení s Ježíšem z Nazaretu a bez mystéria Golgoty by byl celý světový vývoj propadl beznadějně postupnému zániku. Jen se při esoterické práci se silami naděje nejedná o nějaký neurčitý hlas vystupující s temných duševních hlubin, nýbrž o vědomý výstup k oněm sférám, z nichž vycházejí impulsy svědomí. V tomto smyslu může vývoj sil naděje vést časem *k vědomému* prožívání oné sféry, z níž dnes jako z temných duševních hlubin hovoří lidské svědomí, a tím může vést ke zření všeobepínající kosmické sféry karmy, sféry světové spravedlnosti.

Jak jsme již viděli, lidstvo dosáhne takového vývoje sil naděje až k uchopení karmy ve sféře zvěrokruhu teprve v sedmé kulturní epoše. Potom bude také poznatelný hlubší smysl nutnosti světového vývoje, které se často projevují v globálních katastrofách. Taková katastrofa ukončí také celý poatlantický vývoj: „... Potom přijde poslední velké období, v němž bude vrhat zrcadlení do lidského já-duše to, co nazýváme nadějí. Potom ale budou lidé, posílení silou, která vychází z mystéria Golgoty a z morálního období, přijímat do sebe své síly naděje: to nejvýznamnější, co potřebují, aby přešli přes katastrofu, aby počali na druhé její straně podobným způsobem nový život, jako přinesla nový život doba poatlantická.“

Ale síly, které jsou pro takový čistě okultní vývoj naděje nutné, mohou se získat *jedině* v procesu tvoření „Nesmrtelného individua“, pravého duchovně-vědeckého pravzoru bohočlověčenstva /Gottmenschheit/, o němž kdysi psal ruský náboženský filosof Vladimír Solovjov z prorocké předtuchy. V něm se zjevuje Kristus jako makrokosmické světové Já, jako velký nositel karmy našeho kosmu, jenž přináší světovou nadějí. Potom vstoupí ti lidé, kteří se ze svobody účastní vytváření „velkého Nesmrtelného individua“, do oblasti intuice, světové karmy, kterážto oblast se rozprostírá až ke sféře Prozířetelnosti a tím ke zdrojům Ducha svátého; a otevře se jim možnost pracovat *vědomě* s velkým kolegiem bodhisatvů, které obklopuje Kristovu bytost, Já našeho kosmu, v oblasti vně zvěrokruhu: „Dvanáct bodhisatvů obklopuje takovou bytost, jakou je Kristus, a nemůžeme vůbec hovořit o více než o dvanácti, *neboť až dosáhne dvanáct bodhisatvů svého poslání, máme dobu zemského bytí vyčerpánu* ... Tu vidíme oněch dvanáct a v jejich středu Třináctého. Tím jsme vystoupili do sféry bodhisatvů a vstoupili do okruhu dvanácti hvězd - a v jejich středu Slunce, které je ozařuje a

zahřívá, z něhož mají onen pramen života, který pak opět mají snášet dolů na Zemi." A jelikož toto velké kolegium bodhisatvů tvoří ve svém souhrnu - podle slov Rudolfa Steinera - nadmyslovou tělesnost pro Ducha svátého, jenž vychází z Kristovy bytosti a jenž je jako zářící a hřející sluneční světlo, můžeme říci, že Duch svátý bude v lidstvu *bezprostředně* působit v sedmé kulturní epoše a že pouze ti lidé, kteří ho *vědomě* do sebe přijmou, budou se moci postavit proti oněm hrozným mocnostem zla, které v této době vystoupí a povedou k „boji všech proti všem“, který také bude příčinou velké katastrofy na konci poatlantické epochy.

Avšak pro všechny doby je pravzorem této vědomé společné práce s Duchem svátým apoštol a evangelista Jan, který přijal na Golgotě *impuls Ducha svátého*, kosmické Sofie, od samého Krista. Proto je také jím napsané evangelium *bezprostředním* vtělením impulsu Ducha svátého v lidstvu: „Co Jan napsal, to byla tato božská moudrost Sofie, která je vtělena v Janově evangeliu samém. Vědění přijal od samého Ježíše a samým Kristem je autorizován, aby přenesl tu moudrost na Zemi.“ Tato slova Rudolfa Steinera souhlasí s jeho výroky v 8. přednášce cyklu „Exkurze do oblasti Markova evangelia“, kde hovoří o tom, že ze čtyř evangelií bude právě Janovo evangelium „inspirační knihou“ pro *sedmou*, poatlantický vývoj uzavírající epochu. Tak souhlasí velké pravdy, které dnes sděluje celému lidstvu moderní duchovní věda, a navzájem se doplňují překvapujícím způsobem.

Nakonec se chceme obrátit k Janovu evangeliu samému, abychom viděli, jak se v něm vyjadřují shora popsané pravdy budoucího vývoje lidstva. Pozorujeme-li nejprve ze stanoviska již zmíněného toto evangelium jako celek, poznáváme především tři podstatné elementy, které nenacházíme v evangeliích synoptických. Jsou to: Prolog Janova evangelia, vzkříšení Lazarovo a řeči na rozloučenou Krista-Ježíše s jeho učedníky, které zaujímají celé čtyři kapitoly (14-17). Vzkříšení Lazara se týká, jak víme, duchovního vývoje evangelisty Jana samého.¹³⁵ Dva ostatní elementy se naproti tomu vztahují v prvním případě na světovou minulost, v druhém případě na světovou budoucnost ve vývoji lidstva: Prolog Janova evangelia poukazuje na celý zemský vývoj až k mystériu Golgoty a rozhovory na rozloučenou na budoucí zemský vývoj, počínaje mystériem Golgoty. V tomto smyslu můžeme nahlížet na rozhovory na rozloučenou také jako na konkrétní popis cesty, která vede k vytvoření „velkého Nesmrtelného individua“, budoucího bohočlověčenstva, k onomu vytvoření, jehož *predběžné* završení, jak jsme viděli, musí být uskutečněno do konce sedmé kulturní epochy.

Nyní se chceme - i když jen málo - ponořit do zmíněných kapitol Janova evangelia, hledajíce vzájemné vztahy, o nichž jsme již mluvili.

V první (čtrnácté) kapitole rozhovorů na rozloučenou se dají rozeznat tři základní motivy: Nejprve trojí výzva apelující na *síly víry* v lidské bytosti, přičemž celá kapitola začíná první výzvou (verš 1, 11, 12)¹³⁷ dále motiv *lásky* (verš 15, 21, 23, 24, 28) a konečně motiv *naděje*, který je obsažen v poukazech daných jaksi ještě skrytým způsobem, v poukazech na budoucí přemožení smrti při Zmrtvýchvstání: „A když odejdu, abych vám připravil místo, přijdu znovu k vám...“ , „Ještě kratičký čas a svět mě již nespátí; vy mě ale uvidíte“ (19), „Odcházím a přece k vám přijdu.“

V celku nazíráno spočívá kompozice první kapitoly na třech otázkách, které tři učedníci jeden po druhém Kristu kladou. Není těžké poznat, že tito tři učedníci jsou také reprezentanty tří základních sil astrálního těla člověka: myšlení, citění a chtění, které se obracejí k vyššímu já. Tak reprezentuje Tomáš, který se ptá po vědění: „Nevíme, kam jdeš“ a „jak máme znát cestu, impuls *myšlení*. Jidáš (ne Jidáš Iškariotský), na jehož otázku se Kristus zabývá tématem lásky, jakožto křesťanské základní ctnosti (23, 24), reprezentuje impuls *citění*. A Filip, který prosí, aby jim byla „ukázána“ sféra Otce, to znamená sféra kosmické vůle (8-10), reprezentuje impuls *chtění* v lidské duši. Můžeme pochopit, proč v této první kapitole zaznívají všechny tři motivy víry, lásky a naděje: Hovoří se v ní o vnitřním světě lidského astrálního těla a o jeho třech základních silách, z nichž jedině myšlení, základ jasného, bdělého vědomí, zcela náleží tělu astrálnímu. Citění je také spojeno s procesy éterického těla, a chtění jako nevědomý článek duševního života působí až do těla fyzického.

V druhé kapitole (patnácté) vstupujeme již s prvními verši do světa životních sil utvářejících lidské tělo *éterické*. Na to ukazují časté zmínky o vinném keři, o jeho révě a plodech (1-8). Dále předstupuje centrální motiv celé kapitoly hned s plnou silou: nutnost vyvinout *lásku*, základní duchovní ctnost (9-17). Tento motiv se potom kříží s opačným motivem nenávisti, kterou svět bude postihovat právě služebníky Krista (18-25). V tomto protikladu lásky a nenávisti můžeme také vidět poukaz na protiklad dobré a zlé rasy, který bude vystupovat počínaje šestou kulturní epochou. Přitom je, pokud jde o 6. kulturní epochu, zvláště důležitý tento verš: „Jste již zčištěni silou Slova, které jsem vám pravil. Přebývejte natrvalo ve mně, tak já chci přebývat natrvalo ve vás“ (3, 4).

V třetí (šestnácté) kapitole je hlavním motivem *naděje* (ačkoliv se zde toho slova nepoužívá), která dochází výrazu - i když skrytě, zahaleně - v četných Kristových poukazech na jeho budoucí vítězství nad smrtí a na jeho opětovné vystoupení při Zmrtvýchvstání do říše Otcovy. Již počátek kapitoly ukazuje výčtem nebezpečí, která hrozí lidskému já a která číhají také na vyvolené mezi vyvolenými (1), jakož i poukazováním na zvláště silná pronásledování zástupců Kristova impulsu ze strany těch, kteří v době přípravy „války všech proti všem“ „tělo zabíjejí“ (2-4), toto vše ukazuje na sedmou kulturní epochu.

Další charakteristický rys této kapitoly je motiv odchodu Krista a tím vyvolaného *smutku a bolesti* apoštolů (6, 22). Tento motiv se dále rozvíjí - v zahalené formě - až k motivu Zmrtvýchvstání, který je nerozlučitelně spojen s vnikáním Kristových sil až do fyzického těla, pro budoucí zduchovnění tohoto těla:138) „Ještě krátký čas, a vy mě již nevidíte. A opět krátký čas, a vy mě uvidíte“ (16, 17, 19). Tato slova mohou také být uvedena v souvislost s budoucí katastrofou na konci sedmé epochy a na to následujícím počátkem nového života.

Ke konci kapitoly je poukaz na to, že v této době se již nebude hovořit obrazně, nýbrž otevřeně a bezprostředně: „To vše jsem vám hovořil v obrazech, v podobenstvích. Ale nadejde hodina, kdy k vám již nebudu hovořit v obrazech. Potom k vám budu hovořit o Otci otevřeně a přímo“ (25). To znamená, že říše Otcova bude lidstvu v sedmé epoše přístupna intuitivně na základě schopnosti, která v této době procitne přirozeným způsobem. (Zde je také třeba připomenout, že Kristus v synoptických evangeliích, která se vztahují na čtvrtou, pátou a šestou kulturní epochu, všude hovoří v obrazech, jež učedníkům někdy vysvětluje, kdežto v Janově evangeliu, které se vztahuje na sedmou epochu sotvakdy používá podobenství.) - Kapitola končí tím, že apoštolově, kteří v této souvislosti reprezentují zemské lidstvo, poznávají a vyznávají božský původ Kristův, po čemž následují slova: „Tato slova jsem k vám hovořil, abyste našli ve mně mír. Ve světě budete tvrdě utiskováni. Ale vzmužte se: Já jsem svět přemohl“ (33). Těmito slovy se otevírá celému lidstvu vznešená jistota *naděje*, že lidé, kteří přijímají Kristův princip až do svého fyzického těla, projdou všemi dalšími zkouškami a dobudou konečného vítězství ducha nad celým materiálním bytím v epoše *po* velké katastrofě. 14°) To jsou tři nejdůležitější kroky k vytvoření schrán „velkého Nesmrtelného individua“, jak jsou obsaženy v rozhovorech, kterými se Kristus Ježíš loučil s apoštoly. Pokud nyní jde o čtvrtou (sedmnáctou) kapitolu, ta obsahuje nejvyšší dovršení celé cesty: sjednocení makrokosmického Já Kristova s tímto „velkým Nesmrtelným individuem“, sjednocení, které se uskutečňuje díky jeho třetímu zjevení z nejvyšší sféry vně zvěrokruhu, kde Kristus prodléval „ve světle, které ho ozařovalo u Otcovského základu světa dříve ještě, než svět byl“ (5). Potom se všichni lidé, kteří se pozvednou k intuitivnímu prožívání Krista, budou moci přesvědčit z vlastního poznání, že Kristus skutečně přichází z Otcovy sféry ... a že on je poslán Otcem (8). Poté hovoří Kristus o tom, že neprosí za lidi všeobecně, nýbrž za ty, kteří do té doby vejdou do „Nesmrtelného individua“: „Za ty jako za jednotlivé lidi, ne za lidi všeobecně, u tebe prosím. Jen za lidi, které jsi mi dal, protože ti náležejí“ (9). Konečně je nám na konci celé kapitoly podán nejvyšší obraz budoucího bohochlořčenstva jakožto velké jednoty lidí s Kristem v „Nesmrtelném individuu“: „... aby všichni byli jednotou; tak jak ty, Otče, ve mně jsi a já v tobě, tak oni mají být v nás, aby svět dospěl k víře, že ty jsi mě poslal. Dal jsem jim sílu zjevení, kterou jsi mi dal, aby byli jednotou, jako jsme jednotou my. Já jsem v nich a ty jsi ve mně, a tím jsou posvěceni v dokonalou jednotu, aby svět poznal, že ty jsi mě poslal a že je *miluješ*, jako *miluješ* mě“ (21-23).

Jen v této jednotě se také před lidstvem otevírá to nejvyšší, intuitivní uchopení Krista: „Otcovský základě světů, to je má *vůle*, aby ti, které jsi mi dal, vždy byli u mne tam, kde já jsem, a aby zřeli zjevení mé bytosti ti, které jsi mi dal, dříve než byl svět. Vznešený otcovský prazáklade, zemští lidé tě nepoznali; ale já tě poznávám, a *tito poznali*, že ty jsi mě poslal. Zjevil jsem jim tvé jméno, a *chci* je dále zjevovat, aby láska, s kterou jsi mě miloval, se v nich uchovala a tak aby se mé Já zjevilo v jejich já“ (24-25).

Nyní je třeba připojit ještě toto. Takový vysoký ideál poznání se v budoucnu uskuteční jen tehdy, může-li v lidstvu bezprostředně působit Duch svatý vycházející z makrokosmického Kristova Já ve sféře Prozřetelnosti, pronikaje pozvolna astrální, éterickou a fyzickou schránku „Nesmrtelného individua“, která se v lidstvu tvoří. Také toto tajemství budoucího vývoje nám odhaluje Jan, velký žák Krista Ježíše, který přijal od něho na Golgotě impuls Ducha svátého. Osmkrát se zmiňuje Kristus Ježíš o Duchu svátém v řečech na rozloučenou, jak je podává evangelista Jan, při čemž ho Kristus čtyřikrát nazývá Utěšitelem (Parakletem), to ale znamená „Duch naděje“ : dvakrát ve 14. kapitole, jednou v 15. a jednou v 16. kapitole, čímž se poukazuje na jeho působení ve třech shora uvedených schránkách. Dobré lidstvo bude moci v oné budoucí epoše tvrdých zkoušek čerpat podporu a útěchu z těchto řečí na rozloučenou v Janově evangeliu, které potom budou *bezprostředně prožitou realitou*, právě tak z popisů Poslední večeře obsažených ve všech čtyřech evangeliích, rovněž z popisů osamění v zahradě Getsemanské, mystéria Golgoty - jakožto výsledků sjednocení Kristovy bytosti s fyzickým tělem Ježíše z Nazaretu - a ze *Zmrtvýchvstání*. Dva výroky evangelia budou potom, bezprostředně před velkou katastrofou, zcela zvláštního významu - a to platí také pro naši vpravdě apokalyptickou dobu -, když na ně *pohlédneme v celku*. Říká se zde: „A Ježíš k nim pravil: ... Zůstaňte zde a *bděte se mnou*. ... Bděte a modlete se, abyste neupadli v pokušení! *Duch člověka chce*, ale jeho *fyzické tělo* je slabé“, a: „Otče, může-li to být tvá *vůle*, nechť jsem nyní tohoto kalichu ušetřen. Ale ne má *vůle*, nýbrž tvá vůle se staň.“ Tak jako v naší epoše dnes musí být pomocí sil víry lidská intelektualita, lidské *myšlení* proměněno ve schopnost imaginativního poznání, a v šesté epoše lidské *cítění* pomocí lásky v síly inspirace, tak sedmá epocha naplní vědomým životem v kosmické sféře naděje lidskou pozemskou *vůli* vůlí

kosmickou, která - při plné bdělosti ducha - otevře brány k říši intuice, k vědomému uchopení světové karmy, jakožto impulsu kosmické spravedlnosti, k vůli Kristově:

„Neboť vládne vůle Kristova v okruhu,
ve světových rytmech duším milost dávající.“